

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 13 februari 1925 kl. 11 m.

*Andra kammarens sjätte tillfälliga utskotts utlåtande i
anledning av väckta motioner angående sättet för verk-
ställande av öppen omröstning i riksdagens kamrar m. m.*

Till sjätte tillfälliga utskottet har andra kammaren överlämnat motionerna nr 265, av herr *Forssell*, däri hemställts, »att kammaren, om det vilande grundlagsändringsförslaget i fråga om öppen omröstning av riksdagen antages, ville för sin del besluta,

att i reglementariska föreskrifter för riksdagen införas en ny § 11, så lydande:

Öppen omröstning skall förrättas genom namnupprop. Då votering är begärd, skola kammarens ledamöter, sedan voteringspropositionen efter given varsel upplästs och justerats, intaga sina platser och må, medan omröstning verkställs, ingen bliva stående å gången. Innan namnuppropet företages, böra fyra ledamöter i första kammaren, två i andra kammaren, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet för att över omröstningen föra anteckning, och låter talmannen voteringspropositionen ånyo tydligt uppläsas. Namnupprop verkställs i den ordning, vari ledamöterna innehava plats i samlingssalen, dock att vice talmännen först uppropas. Närvarande ledamot avgiver vid uppropet av hans namn från sin plats i samlingssalen något av följande svar: Ja, Nej, Avstår. Ledamot, som vid uppropet ej varit i tillfälle att svara, må omedelbart efter uppropets avslutande från sin plats anmäla detta och avgiva sitt svar. Omedelbart efter det omröstningen avslutats, tillkännagiver talmannen resultatet för kammaren. I kammarens protokoll antecknas, huru vid namnuppropet varje ledamot röstat, samt namnen på de ledamöter, som avstått från att rösta;

att numreringen av de följande paragraferna i reglementariska föreskrifter för riksdagen ändras; den nuvarande § 11 blir § 12 o. s. v.

samt att den gamla § 11 (= den nya 12) får följande ändrade lydelse:

Då i fråga — — — företagas; och må sammanräkning av rösterna icke i någondera kammaren äga rum, förrän underrättelse ingått, att namnuppropet i medkammaren avslutats. Över — — — dagen.»

nr 266, av herr *Forssell*, däri hemstälts, att kammaren under samma villkor, som angivits i motionen nr 265, måtte besluta,

»att i arbetsordning för riksdagens andra kammare införas en ny par. 23, så lydande:

Den punkt i kammarens vid öppen omröstning förda protokoll, som innehåller uppgift, huru ledamöterna vid namnuppropet röstat, och namnen på de ledamöter, som avstått från att rösta, må ur kammarens tryckta protokoll uteslutas, där ej, senast 24 timmar efter det talmannen tillkännagivit voteringsresultatet, en tiondel av kammarens ledamöter hos sekreteraren tillkännagivit sin önskan, att även berörda punkt skall i samband med det övriga protokollet till trycket befordras, i vilket fall punkten i fråga skall i det tryckta protokollet inflyta. I det fall, att berörda punkt ej inflyter i kammarens tryckta protokoll, skall det vara en var tillåtet att i kammarens kansli taga del av och därefter i alhmänt tryck utgiva omförmälda del av protokollet:

att de följande paragraferna i arbetsordningen omnumreras;

samt att par. 22 1 mom. ändras på sådant sätt, att ordet 'sluten' insättes före ordet 'omröstning' i första raden.»

nr 267, av herr *Sävström m. fl.*, däri hemstälts, att, under förutsättning av definitivt antagande av grundlagsbestämmelserna rörande öppen omröstning, följande bestämmelser angående sättet för denna omröstning måtte införas i reglementariska föreskrifter för riksdagen, lämpligen såsom § 11:

»§ 11 i reglementariska föreskrifter för riksdagen.

1:o. Skall omröstning enligt riksdagsordningen ske öppet, skola kammarens ledamöter, sedan voteringsproposition efter given varsel upplästs och justerats, intaga sina platser, varefter voteringspropositionen ånyo uppläses. Medan omröstning verkställs, må ingen bliva stående å gången.

2:o. Med undantag för de fall, varom i mom. 3 stadgas, uppmane talmannen därefter först de ledamöter, som vilja rösta för ja-propositionen, att resa sig från sina platser, varefter samma uppmaning riktas till de ledamöter, som vilja rösta för nej-propositionen. Om härvid talmannen finner tvekan kunna råda om omröstningens resultat eller någon av kammarens ledamöter begär rösträkning, verkställs votering medelst namnupprop.

3:o. Omröstning medelst namnupprop skall omedelbart äga rum, därest talmannen före omröstningens början så beslutar samt då omröstning skall ske jämlikt 65 § riksdagsordningen. Om vid den slutliga voteringen i visst ärende sist vid voteringspropositionens godkännande begäran om namnupprop framställs av minst $\frac{1}{10}$ av kammarens ledamöter, skall ock detta voterings-sätt omedelbart användas; i detta fall skall jämväl i det tryckta protokollet antecknas, huru varje ledamot röstat.

4:o. Då omröstning medelst namnupprop skall äga rum, böra i vardera kammaren minst två ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet för att över omröstningen föra anteckning. Vid uppropet iakttages, att ledamöterna uppropas i den ordning, vari de innehava plats i samlings salen, dock att vice talmännen först uppropas. Närvarande ledamot avgiver vid uppropet något av följande svar: Ja, Nej, Avstår. Omedelbart efter det omröstningen avslutats, tillkännagiver talmannen resultatet för kammaren.»

Tillika har i denna motion föreslagits,

»att numreringen av paragraferna i reglementariska föreskrifter för riksdagen ändras och därav beroende hänvisningar korrigeras

samt att första delens tredje punkt i nuvarande § 11 ändras på så sätt, att efter semikolon insättes följande: 'och må sammanräkning av rösterna icke i någöndera kammaren äga rum, förrän underrättelse ingått, att namnuppropet i medkammaren avslutats'.»

nr 268, av herr *Sävström m. fl.*, däri under enahanda förutsättning, som omförmälts i motionen nr 267, hemställts,

»att 22 § i arbetsordningen för andra kammaren ändras på så sätt, att i första raden ordet 'sluten' insättes före ordet 'omröstning'.»

och nr 272, av herr *Holmberg*, däri hemställts, att den öppna omröstningen i riksdagen måtte tillämpas enligt i motionens motivering angivna principer.

Till stöd för dessa yrkanden har av resp. motionärer anförts

i motionen nr 265:

»För den händelse det vilande grundlagsändringsförslaget om införandet av öppen omröstning skulle av riksdagen antagas, bliva i fråga om voteringsproceduren och vissa därmed sammanhängande förhållanden kompletterande bestämmelser erforderliga i reglementariska föreskrifter för riksdagen. Även den, som ur principiella och praktiska synpunkter bestämt ogillar, att den beprövade och i stort sett klanderfritt fungerande omröstningsordningen inom riksdagen avskaffas, har inför risken, att så dock kan komma att ske, ett intresse av, att den eventuella öppna omröstningen blir ordnad på ett sätt, som på en gång är så enkelt och redigt som möjligt och samtidigt i görligaste mån ansluter sig till de former, med vilka vårt folk blivit förtroget i de fall, där öppen omröstning förekommit och förekommer inom svenskt offentligt liv. Namnupprop med protokolföring av varje röstandes namn synes därför, efter mönstret av bruket hos våra stadsfullmäktige-

korporationer, vara den riktiga omröstningsmetoden, ifall den nu bestående ordningen skulle ändras. I överensstämmelse med dessa synpunkter är nedanstående förslag utarbetat.»

i motionen nr 266:

»Förutsättningen för föreliggande motion är densamma som för den motion jag samtidigt väcker angående eventuell ändring av reglementariska föreskrifter för riksdagen. Till de synpunkter, som där andragits, vill jag lägga, att det ej är nödvändigt, att uppgift om, huru varje särskild kammarledamot röstat eller om han avstått från att rösta, alltid införes jämväl i det tryckta protokollet. Detta torde blott i visst fall böra ske. Därest protokollet i denna del icke befordras till trycket, bör det likväl i sin helhet vara tillgängligt för allmänheten i kammarens kansli. Då enligt R. O. par. 82 kamrarna var för sig bestämma den omfattning, i vilken protokollet skall tryckas, och då tryckfrihetsförordningen par. 2, mom. 4 kan föranleda till tvekan om, huruvida del av kammarprotokoll, som ej blivit tryckt, må utan särskilt tillstånd tillhandahållas allmänheten, förrän 50 år förflutit från protokollets tillkomst, torde bestämmelser om protokollets tillgänglighet böra införas i kammarens arbetsordning.»

i motionen nr 267:

hänvisning till konstitutionsutskottets memorial nr 1, med dess i punkt 1 intagna vilande förslag beträffande grundlagsbestämmelser rörande öppen omröstning jämte därvid fogad anmärkning och bilaga;

i motionen nr 268:

hänvisning till sistberörda motion;

och i motionen nr 272:

»Utan att ingå på kritik av de förslag, som föreligga till lösning av det tekniska förfarandet vid öppen omröstning, ber jag att mot dem få uppställa följande förslag till förfaringssätt vid sådan omröstning.

En var ledamot förses med röstsedlar eller rättare sagt röstkort, ungefär som mindre visitkort. På sådant kort är ledamotens namn, jämte platsnummer i kammaren tryckt. På somliga kort är dessutom tryckt ja och på somliga nej. Lämpligt är att ja-korten bliva blå till färgen och nej-korten gula, för att de lättare skola kunna kännas isär. Dessutom bör ett hål vara stansat i varje kort liksom i en adresslapp.

Vid röstning tillgår på samma sätt som nu, men i stället för rullad sedel avlämnas ett röstkort.

För att vinna tid kan uppropet gå fortare genom att t. ex. endast länet ropas. De, som ej hunnit infinna sig i sin tur vid uppropet, må bilda kö och givas tillfälle att avlämna sina röster efter uppropet. Detta kan ske,

emedan vid här nämnda förfaringssätt kontroll finnes att samma man icke röstar 2 gånger, alldenstund sådant fusk blir upptäckt vid protokollföringen. Det ligger även rättvisa uti att stockholmaren, som blir kallad av voteringsklockorna, kan komma in i kammaren med samma lugn som norrlänningen. De ledamöter, som önska avstå från att rösta, men ändock vilja visa sin närvaro, tillåtas lägga ett vitt kort, motsvarande den utåtrullade sedeln, i urnan.

Sedan röstningen är avslutad, vidtar sammanräkningen. Det bör vara lättare att räkna här beskrivna kort än rullade sedlar. Det vore lämpligt att dela rösturnan i ett blått, ett gult och ett vitt fack, ty då vore korten sorterade med samma de avgåvos. Är det mycket bråttom, kan räkningen av rösterna begynna, medan röstningen pågår. Alltså, det finnes många möjligheter till tidvinst. Härefter skola korten samlas på ett snöre jämte en adresslapp med uppgift om propositionens innehåll etc. Nämnda snöre, med de påträdda korten, knytes samman och förseglas inför talmannen.

Röstningsresultatets detaljer (d. v. s. hur var och en röstat) protokollföres i kansliet. Lämpligt formulär användes härför. Detta skall upptaga ledamöternas namn och platsnummer samt kolumn för införande av röstningen. Röstkortet förbli sammansatta och protokollet framlägges under viss tid för att sedermera justeras inför kammaren.

Omröstningsprotokollet, vilket upptar namnen på de röstande, bör ej tryckas i sammanhang med ärendet som det avser, ty om man gör så, förspilles mycket papper och tryck i onödan. Lämpligare är det då att sammanföra omröstningsprotokollen i tabellform, t. ex. i slutet av varje band. I kammarens protokoll utsättes ett hänvisningsnummer vid varje voteringsproposition till viss kolumn i det tabellformade omröstningsprotokollet, vadan det blir lätt att söka reda på hur en ledamot röstat i viss fråga.

För att minska s. k. okynnesvotering, skall dens namn, som begär votering, införas i kammarens protokoll, för såvida icke voteringen kommit till stånd på allmän begäran.

Jag dristar mig göra ett försök att beräkna den tid som skulle åtgå till votering enligt de olika systemen. Vid votering medelst elektriska anordningar behöver man anslå 3 minuter för kammaren att samla sig. Likaså med försöksvotering, där man reser sig i bänken. Vid det för närvarande använda systemet brukar röstningen börja så snart voteringspropositionen är författad och justerad, vilket torde taga en tid av 2 minuter. Detta är för kort tid för dem, som skola börja omröstningen, såvida icke uppropet göres 2 gånger. Tiden för det nu använda sättet blir först de nämnda 2 minuterna, sedan blir det 4 minuter till sedlarnas avlämnande och 3 minuter till sammanräkning; summa 9 minuter. Med den hastighet, som votering sker hos Stockholms stadsfullmäktige, skulle samma sorts röstning, nämligen upprop utan protokollförning, taga en tid av 7 minuter i andra kammaren. De 3 minuterna för samling äro nödvändiga att räkna med

och en minut för sammanräkning; summa 11 minuter. Upprop med anteckning i protokollet kan börja genast, d. v. s. man får räkna 2 minuter, röstningen tager något längre tid, 8 minuter, och sammanräkningen även något längre, exempelvis 2 minuter; summa 12 minuter. Med elektricitet- och försöksvotering 3 minuter för samling och en för räkning, lika med 4 minuter. Det av mig föreslagna systemet, kort och gott kallat »kortsystemet», 2 minuter för samling, 3½ minuter för röstning, 2½ till sammanräkning; summa 8 minuter.

J ä m f ö r e l s e .

Nuvarande system	9 minuter
Elektrisk metod	4 »
Uppresning — försöksvotering	4 »
Upprop utan anteckning	11 »
Upprop med anteckning	12 »
Kortsystem ..	8 »
Försöksvotering följt av upprop utan anteckning.....	12 »

Med det av mig föreslagna systemet bör man kunna vinna bl. a. följande:

Endast en sorts votering kommer till användning.

En minuts tidsbesparing mot nuvarande.

Var och en tvingas att rösta självständigt, så till vida att han ej medelst röstsystemet får upplysning om huru andra, förut uppropade, kammarledamöter röstat.

Till skillnad mot kommunala institutioner kan riksdagen icke övervakas av sina uppdragsgivare, utan den är hänvisad att genom tryckta protokoll lämna rapport om sitt görande. Är det så öppen omröstning, skall den synas över hela landet och därför måste den protokollföras o. s. v.

Helt naturligt är, att ovanstående förslag icke är fullkomligt, utan måste ändras på åtskilliga ställen. I sin helhet anser jag det bättre än de hittills synliga förslagen, vadan jag anhåller att även detta kommer under omprövning samt att utskottet formulerar de föreskrifter, som äro erforderliga.»

*Utskottets
yttrande.*

Genom det av 1922 års riksdag såsom vilande antagna och nu till slutligt avgörande framlagda förslaget till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen har innevarande års riksdag att taga slutlig ståndpunkt till en övergång från den vid voteringar inom kamrarna hittills brukade slutna formen till användning i regel av öppen omröstning. Om sättet för denna öppna omröstnings verkställande innehålla de föreslagna nya grundlagsbestämmelserna så gott som intet. Tvärtom betonades uttryckligen vid deras första behandling i riksdagen (konstitutionsutskottets utlåtande nr 17

år 1922), att härom krävdes särskilda anvisningar, vartill riksdagen borde taga ställning i samband med grundlagsändringens slutliga genomförande.

I utformade förslag till ändringar i reglementariska bestämmelser för riksdagen och i kamrarnas särskilda ordningsföreskrifter eller genom angivande av riktlinjerna för omröstningsförfarandet hava nu ovan omförmälda och tre inom första kammaren väckta motioner bragt frågan om sättet för den öppna omröstningens verkställande under riksdagens prövning. I vad dessa förslag ankomma på utskottets handläggning, hava härvid tre olika lösningar av berörda fråga anvisats. Dessas huvudsakliga innebörd är i korthet följande.

Enligt motionerna nr 265 och 266 skulle den öppna omröstningen alltid ske efter namnupprop. Ledamöterna skulle vid detta i tur och ordning från sina platser i kammaren muntligt avgiva sina röster. Möjlighet skulle dock även förefinnas för ledamot, som icke varit närvarande vid namnuppropet, att omedelbart efter dettas avslutande på enahanda sätt framföra sitt votum. Varje röstandes namn och ståndpunkt vid voteringen skulle tagas till protokollet.

I motionen nr 272 åter har yrkats på röstning medelst öppna röstsedlar — eller, enligt motionärens terminologi, medelst »röstkort» —, vilka jämte vederbörligt votum skulle vara åsatta den röstandes namn och platsnummer. Röstkorten skulle liksom nu de slutna sedlarna avgivas vid talmansbordet. Härvid har motionären icke ansett namnupprop erforderligt utan tänkt sig, att de röstande skulle kallas länsvis till rösturnan. Även enligt detta förslag skulle ledamot, som försummat sin tur, kunna särskilt avgiva sin röst vid slutet av voteringen. Likaledes skulle protokollsföring äga rum i samma omfattning som i förra fallet.

Den tredje lösningen slutligen, föreslagen genom motionerna nr 267 och 268 (som ha sin motsvarighet i motionerna nr 185 och 186 i första kammaren), innebär, att för avgörande, sedan votering begärts, skulle kunna ifrågakomma två eller kanske rättare tre olika förfaringsätt. Antingen skulle avgörandet kunna konstateras genom en ungefärlig uppskattning av de bägge vid omröstningen förefintliga meningsgruppernas styrka, vartill tillfälle skulle erhållas därigenom, att dessa, den ena först och den andra sedan, på talmannens anmodan reste sig från sina platser. Eller ock skulle beslutet fattas genom muntligt röstavgivande efter namnupprop verkställt på alldeles samma sätt som den obligatoriska omröstningsproceduren enligt det ovan först omförmälda förslaget, varvid dock är att märka, att namnuppropsförfarandet i detta fall finge tillämpas icke blott omedelbart, när votering påkallats, utan även efter det att den nyssnämnda resningsmetoden använts, om denna icke befunnits tillfredsställande för omröstningsresultatets bedömande. Av dessa tre tillvägagångssätt — enbart resning, först resning och sedan namnupprop eller enbart namnupprop — skulle blott det sistnämnda kunna förekomma vid gemensamma voteringar. I övrigt skulle

intet val dem emellan förefinnas, däret visst antal, en tiondel, av kammarens ledamöter påkallade namnuppslagsmetodens omedelbara tillgripande. Framställdes icke sådant yrkande i nu nämnd omfattning, vore det talmannen i första hand förbehållet att välja mellan de olika förfarings-sätten. Han skulle kunna å ena sidan omedelbart låta kammaren skrida till röstavgivning efter namnupprop och å andra sidan söka åvägabringa avgörandet genom resningsmetoden. Men om han stannat för det senare alternativet och därvid funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat eller någon av kammarens ledamöter därvid begärde rösträkning, skulle dock slutligen verkställas votering medelst namnupprop. — I den mån sistnämnda voteringsform komme till användning, skulle jämväl enligt detta förslag anteckningar föras, huru varje enskild medlem röstat.

Vid jämförelse mellan de tre nu refererade förslagen har utskottet funnit sig avgjort mest tilltalat av det förstnämnda och kommit till det resultatet, att en lösning i huvudsaklig överensstämmelse därmed torde vara den bästa, som under förhandenvarande omständigheter står till buds. Dess största förtjänst ligger enligt utskottets mening däri, att det så nära, som över huvud taget torde vara möjligt vid övergång från hemlig till öppen omröstning, ansluter sig till den hittills gällande ordningen för votering i riksdagens kamrar. Det innebär ju, att liksom nu är fallet kammarens ledamöter, när votering begärts, få efter namnupprop avgiva sina röster; allenast den skillnaden förefinnes, att rösterna nu representeras av slutna sedlar men framdeles skulle avgivas muntligen. Den påtagliga och enligt utskottets mening synnerligen förtjänstfulla enkelhet och reda, som utmärkt det hittills brukade förfarings sättet kan på grund härav även det nu omförmälda förslaget räkna sig till godo.

Genom denna sin anslutning till nuvarande ordning motsvarar ifrågavarande förslag vidare den föreställning, som enligt utskottets uppfattning varit förhärskande vid den nu förutsatta grundlagsändringens tidigare behandling, nämligen att med denna blott avsetts den principiella förändringen från slutet till öppen omröstning, utan tanke på annan rubbning i formerna för beslutens fattande än som därav ovillkorligen påkallades. Härtill kommer, att röstavgivningen efter namnupprop i fullaste mått erbjuder, vad som åsyftats med den öppna omröstningens införande, nämligen tillfälle för valmännen att få del av sina representanters ståndpunkt i alla de frågor, där röstning för avgörandet över huvud taget behöver tillgripas. Å ena sidan få ju därvid pressreferenter och övriga åhörare i kammaren omedelbart kännedom om varje röstandes votum, och å den andra ger denna metod möjlighet till röstningens protokollsförande i detalj, varigenom ett oomtvistligt vittnesbörd för framtiden om den enskilde ledamotens ställningstagande kan erhållas. Slutligen bör erinras, att denna omröstningsmetod vedertagits för våra kommunala beslutande församlingars vidkommande, prövad sedan

länge inom stadsfullmäktigekorporationerna och av förra årets riksdag beslutad att gälla även beträffande landstingen. För den nu föreliggande frågan kan det icke vara alldeles oväsentligt, att denna namnuppslagsmetod tillämpats och, såvitt utskottet har sig bekant, icke givit anledning till anmärkning inom exempelvis Stockholms stadsfullmäktige, vars medlemstal dock är så betydande, att en jämförelse i detta sammanhang med andra kammaren torde kunna försvaras.

Sistnämnda förhållande gör, att utskottet ej heller anser sig behöva hysa några farhågor beträffande den praktiska användbarheten av detta omröstningssätt i kammaren. Det torde visserligen ställa något större anspråk på uppmärksamhet och noggrannhet vid röstmottagandet och -antecknandet än som kräves vid den slutna omröstningen. Men härvid kan naturligen kontroll vinnas därigenom, att någon av de antecknande, lämpligen sekreteraren, repeterar varje vid uppropet avgivet svar — ett förfaringssätt, vartill ju för närvarande en motsvarighet kan sägas förefinnas. Vad åter beträffar den ordning och tystnad i kammaren, som kräves för ifrågavarande röstningsmetods tillämpning, synes förslaget särskilda föreskrifter, att ledamöterna före voteringen skola intaga sina platser och därifrån avgiva sina röster samt att ingen under omröstningen må bliva stående å gången, få betraktas såsom fullgoda garantier. Det ligger dessutom i sakens natur, att i samma riktning kommer att verka det intresse för vars och ens genom röstningen tillkännagivna ståndpunkt, som bör kunna påräknas hos alla i kammaren närvarande.

Under sådana förhållanden vågar utskottet även utgå ifrån, att det nu omförmälda omröstningssättet till och med skulle visa sig mindre tidskrävande än det hittills tillämpade. Det enda, som skulle kunna verka fördröjande, är uppenbarligen röstavgivningen, men rimligtvis kan icke denna behöva taga samma tid i anspråk, som för närvarande tillsammans påkallas för röstavlämnandet och de slutna sedlarnas öppnande och antecknande.

Av ovanstående torde åtskilliga av de erinringar, som utskottet däremot anser sig böra göra mot de bägge andra genom föreliggande motioner föreslagna lösningarna, indirekt kunna utläsas. Utskottet vill emellertid i detta hänseende göra några ytterligare påpekanden.

Vad först angår det i motionen nr 272 förordade voteringsättet med röstkort, bör det erkännas, att även detta omedelbart anknyter till det nu tillämpade systemet. Men enligt utskottets mening är det en avgjord svaghet i detta förfaringssätt, att därvid icke liksom vid namnuppslagsförfarandet varje röstandes ståndpunkt lär kunna omedelbart i och med röstavgivningen uppfattas och annoteras av den intresserade. Alldeles omöjligt måste nog i varje fall detta anses bliva, om, såsom denne motionär tänkt sig, röstkortet icke skulle avlämnas efter namnuppslag utan av alla representanterna för varje län praktiskt taget samtidigt. I betraktande av den strävan, som utan

tvivel kommer att yppa sig från pressens sida, att åtminstone i viktigare frågor skyndsammast möjligt tillkännagiva de röstandes ställningstagande, måste man vid en dylik ordning räkna med ganska ofta förekommande misstag i tidningarna. Att sådana, såvitt görligt är, böra undvikas ligger i sakens natur, helst som vederbörande icke har någon säkerhet att med en dementi nå dem, vilka av den meddelade uppgiften bibragts en oriktig uppfattning om hans ståndpunkt, och han således ej ens på denna väg kan förekomma otillbörliga verkningar därav.

En annan ej alldeles oväsentlig svaghet i detta förslag är, att den däri anbefallda metoden icke så fullständigt, som önskligt vore, utesluter möjligheter till förväxlingar av de därvid brukade personliga röstsedlarna.

Gent emot den i motionerna nr 267 och 268 framförda lösningen får utskottet främst anföra, att densamma skulle, såsom av den ovan givna redogörelsen torde framgå, införa åtskilliga nya, av övergången till öppen omröstning icke påkallade moment i omröstningsförfarandet, varigenom detta skulle kompliceras utan att några däremot svarande fördelar vunnas. Det torde enligt utskottets uppfattning t. o. m. kunna ifrågasättas, om den i förstnämnda motion föreslagna upprensingsmetoden kan anses stå i god överensstämmelse med den grundlagstext, som föranlett de av utskottet behandlade motionerna. Yrkan det på införande av denna metod i omröstningsförfarandet har tydligtvis föranletts av en i och för sig berättigad önskan att inbespara mesta möjliga tid vid beslutens fattande. Att denna metod, för så vitt den i större omfattning finge bliva utslagsgivande, också skulle i ej ringa mån tillgodose sagda önskemål, torde ingen kunna bestrida. Lika påtagligt lär emellertid vara, att, om resningsproceduren på grund av talmannens tveksamhet om dess resultat eller enskild ledamots yrkande om rösträkning i allmänhet icke får fälla utslaget, densamma kommer att verka i rakt motsatt riktning och alltså utan varje gagn fördröja ärendenas behandling.

Utskottet anser icke uteslutet, att det senare kan bliva fallet. Då man har att taga hänsyn till den svårighet, som måste erbjuda sig för talmannen att bedöma resultatet vid ett dylikt omröstningssätt och hans ömtåliga ställning, vilken kräver frihet från varje misstanke för partiskhet, tvingas man att utgå från den förutsättningen, att resningsmetoden ej kommer till användning utom i fall, då talmannen tror sig kunna räkna med en påtaglig röstskillnad. Men då resultatet vid sådant förhållande lika väl bör hava förutsetts av den som begärt votering, kan dennes skäl härför svårligen hava varit annat än att få upplysning, huru många meningsfränder han i det förevarande ärendet äger i kammaren eller — något vartill tillfälle just beredes genom den öppna omröstningens införande — vilka dessa meningsfränder äro. Vare sig det ena eller det andra varit avsikten, kan resningsmetoden endast giva honom mycket bristfälliga upplysningar, och att därvid hinna exakt anteckna dem som rösta i av honom önskad riktning lär vara

uteslutet. Under sådana förhållanden vågar utskottet uttala den förmodan, att den som i dylikt fall påkallat votering också regelmässigt kommer att kräva rösträkning, varvid försöket att undvika röstning efter namnupprop endast skulle resultera i ett förhållande av tiden.

Utskottet anser även, att gent emot resningsförfarandet samma invändning kan göras, som i avseende å den i motionen nr 272 föreslagna metoden här ovan framförts beträffande möjligheten till misstag angående de röstandes ställningstagande.

En annan omständighet, som enligt utskottets uppfattning särskilt skulle bidra att inveckla röstningsförfarandet och jämväl verka fördröjande, ligger däri, att ett avgörande om sättet för röstningen skulle bli beroende av om namnupprop påyrkas av visst antal ledamöter. Med bortseende från de anmärkningar, som kunna riktas mot den härvid tydligen godtyckligt fixerade siffran, $\frac{1}{10}$ av kammarens ledamöter, vill utskottet särskilt fästa uppmärksamheten på, att härigenom ett extra, förberedande avgörande kan komma att utöka röstningsproceduren, vilket icke lär försiggå alldeles utan tidsspillan. Att detta avgörande enligt förslaget kombinerats med beslut, huruvida tryckning av det fullständiga röstningsprotokollet skall äga rum eller ej, ger utskottet ytterligare anledning till betänkligheter.

Ehuru utskottet sålunda i princip anslutit sig till den i herr Forssells motioner föreslagna lösningen av frågan, har utskottet dock ansett sig böra förorda några mindre jämkningar i densamma. Av reell betydelse är allenast en av dessa förändringar. Motionären har, som nämnts, föreslagit, att omedelbart efter det egentliga röstuppsamlandet i anslutning till namnuppropet, möjlighet skulle förefinnas för ledamöter, som därvid icke varit i tillfälle att svara, att från sin plats anmäla detta för talmannen och avgiva sitt votum. Ehuru en dylik ordning eller — i samma syfte — förnyat namnupprop av de ledamöter, som ej svarat vid första uppropet, vunnit tillämpning på sina håll inom stadsfullmäktigeförsamlingar och eljest, finner utskottet, att vägande erinringar kunna mot förslaget i denna del framställas, och vill utskottet påpeka, att om bärande skäl förefunnes för den nu ifrågasatta ordningen, alldeles samma skäl borde hava talat för åvägabringande av en motsvarighet därtill redan vid det hittills brukade voteringsättet i kammaren, men att något dylikt icke visat sig påkallat. På dessa grunder har utskottet alltså ansett sig icke böra tillstyrka bifall till motionen nr 265 i nu omförmälda del.

Beträffande övriga jämkningar i de två i huvudsak tillstyrkta motionernas förslag är en betingad därav, att den av motionären föreslagna § 11 i reglementariska bestämmelser för riksdagen vid jämförelse med § 22 mom. 1 av andra kammarens arbetsordning, med den lydelse detta moment enligt förslaget skulle erhålla, möjligen kunde anses utesluta kammarens sekreterare från deltagande i röstantecknandet vid öppen omröstning. Då detta icke

torde vara önskvärt och, enligt vad utskottet har sig bekant, ej heller av motionären avsetts, föreslår utskottet ett mindre förtydligande tillägg i berörda sammanhang. I fråga om placeringen av de föreslagna nya stadgandena i resp. reglementariska bestämmelser för riksdagen och arbetsordning för andra kammaren har utskottet funnit lämpligt, särskilt för undvikande av ändring i paragrafnumreringen, att jämväl avvika från motionärens förslag. Eljest äro de av utskottet förordade korrigeringsarna av den beskaffenhet, att någon särskild motivering därför icke torde vara av nöden.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att kammaren i anledning av motionen nr 265 och under förutsättning, att det vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen av riksdagen antages och av konungen gillas, måtte för sin del besluta följande ändrade lydelse av § 11 i *Reglementariska föreskrifter för riksdagen*:

§ 11.

1:o. Öppen omröstning skall förrättas genom namnupprop. Då votering är begärd, skola kammarens ledamöter, sedan voteringspropositionen efter given varsel upplästs och justerats, intaga sina platser och må, medan omröstning verkställs, ingen bliva stående å gången. Innan namnuppropet företages, böra fyra ledamöter i första kammaren, två i andra kammaren, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet för att, i andra kammaren jämte sekreteraren, över omröstningen föra anteckning, och låter talmannen voteringspropositionen ånyo tydligt uppläsas. Namnupprop verkställs i den ordning, vari ledamöterna innehava plats i samlingsalen, dock att vice talmännen först uppropas. Närvarande ledamot avgiver vid upprop av namnet något av följande svar: Ja, Nej, Avstår. Omedelbart efter det omröstningen avslutats, tillkännagiver talmannen resultatet för kammaren. I kammarens protokoll antecknas, huru vid namnuppropet varje ledamot röstat, samt namnen på de ledamöter, som avstått från att rösta.

2:o. Då i fråga, — — — samtidigt företagas; och må sammanräkning av rösterna icke i någondera kammaren äga rum, förrän underrättelse ingått, att namnuppropet i medkammaren avslutats.

Över var och en — — — frågan handlagt.

Sådant ärende — — — för dagen.

b) att kammaren i anledning av motionerna nr 266 och 268 samt under samma förutsättning, som ovan under punkt a) angivits, måtte besluta följande tillägg till § 15 och ändring av § 22 1:o i *Arbetsordning för riksdagens andra kammare*:

§ 15.

7:o. Den punkt i kammarens vid öppen omröstning förda protokoll, som innehåller uppgift, huru ledamöterna vid namnuppropet röstat, och namnen på de ledamöter, som avstått från att rösta, må icke i kammarens tryckta protokoll införas, där ej, senast 24 timmar efter det talmannen tillkännagivit voteringsresultatet, en tiondel av kammarens ledamöter hos sekreteraren tillkännagivit sin önskan, att även berörda punkt skall i samband med det övriga protokollet till trycket befordras, i vilket fall punkten i fråga skall i det tryckta protokollet inflyta. I det fall, att berörda punkt ej inflyter i kammarens tryckta protokoll, skall det vara en var tillåtet att i kammarens kansli taga del av och därefter i allmänt tryck utgiva omförmälda del av protokollet.

§ 22.

1:o. Då slutna omröstning till beslut eller val — — — röstsedel avlämnas.

c) att motionen nr 267 icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda; och

d) att motionen nr 272 icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 februari 1925.

På utskottets vägnar:

ARTHUR ENGBERG.

Närvarande: Herrar Engberg, Björkman i Norrköping, Sävström, Vennerström, Hamrin, Borg, K. A. Westman och Forssell.

Reservation

av herrar *Engberg*, *Sävström*, *Vennerström* och *Borg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Vid 1922 års riksdag antogs såsom vilande ett förslag om ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen, vilket förslag genom konstitutionsutskottets memorial nr 1 förelagts innevarande riksdag till slutligt avgörande. I omförmälda grundlagsändringsförslag stadgas, att omröstning i riksdagens kamrar i regel skall ske öppet, utan att fullständiga bestämmelser rörande verkställande av dylik omröstning meddelas. För det fall att det vilande grundlagsändringsförslaget slutligt antages, är det sålunda påkallat att fastställa erforderliga bestämmelser rörande tillvägagångssättet vid öppen omröstning.

I här föreliggande motioner hava skilda förslag om sättet för den öppna omröstningens verkställande bragts under riksdagens prövning. Enligt motionerna nr 265 och 266 skulle den öppna omröstningen alltid ske efter namnupprop, varvid varje röstandes namn och standpunkt skulle tagas till protokollet. I motionen nr 272 åter yrkas på röstning medelst öppna röstsedlar, vilka jämte vederbörligt votum skulle vara åsatta den röstandes namn och platsnummer: dessa »röstkort» skulle liksom nu de slutna sedlarna avgivas vid talmansbordet. I motionerna nr 267 och 268 föreslås slutligen, att omröstning skall äga rum antingen medelst namnupprop (uppropsmetoden) eller genom att vederbörande meningsgrupper var i sin tur resa sig från sina platser (uppresningsmetoden). Den först nämnda metoden, uppropsmetoden, skulle omedelbart användas, *då* talmannen före omröstningens början så beslutar, *då* omröstning skall ske jämlikt 65 § riksdagsordningen samt *då* vid den slutliga voteringen i visst ärende begäran om namnupprop sist vid voteringspropositionens godkännande framställas av minst en tiondel av kammarens ledamöter; i detta sistnämnda fall skulle jämväl i det tryckta protokollet antecknas, huru varje ledamot röstat. I andra fall än nu sagts skulle uppresningsmetoden komma till användning, dock att, sedan uppresning ägt rum, namnupprop skulle företagas i de fall, då talmannen funne tvekan råda om omröstningens resultat eller någon ledamot begärde rösträkning. Enligt förslaget skulle alltså individuell röst-räkning städse verkställas medelst namnupprop.

Enligt utskottets mening innebär det sist nämnda förslaget påtagliga fördelar och synes man genom detsamma vinna en såvitt möjligt tillfredsställande lösning av spörsmålet om sättet för verkställande av öppen omröstning i riksdagens kamrar. Att rättighet att begära rösträkning städse hålles öppen för varje kammarens ledamot, synes ligga i omröstningsbegreppets natur. Likaledes lär det, såsom i förslaget förutsättes, vara

väl motiverat att i vissa fall omedelbart använda uppspingsmetoden. En väsentlig fördel torde emellertid ligga däri, att i regel tillfälle gives att begagna en metod, uppspingsmetoden, varigenom resultatet av omröstningen, utan att individuell rösträkning sker, dock avsevärt säkrare kan bedömas än på grundval av det förberedande acklamationsförfarandet. I många fall, då detta förfarande icke giver tillräcklig ledning för resultatets fastställande, men då något behov av rösträkning icke föreligger, lærer enligt utskottets tanke uppspingsmetoden komma att visa sig tillgodose det förhandenvarande syftet, varigenom uppenbarligen en avsevärd tidsvinst ernås. Överhuvud synes den föreslagna anordningen vara ägnad att på ett smidigt och praktiskt sätt fylla det behov, som vid flertalet voteringar torde vara det väsentliga, nämligen att erhålla otvetydig upplysning rörande majoritetens ståndpunkt, samtidigt som möjlighet gives att i de fall, då detta kan anses påkallat, skrida till individuell rösträkning och därigenom utröna varje enskild ledamots ställningstagande. Utskottet vill i detta sammanhang även betona, att det här föreslagna systemet i stor utsträckning användes i främmande länder och att härvid uppspingsmetoden i regel kommit att utgöra det ojämförligt vanligaste sättet för omröstningsverkställande.

Vad beträffar utformningen av det i motionerna II: 267 och 268 framställda förslaget, har utskottet i huvudsak intet att erinra. Det synes ändamålsenligt, att, såsom man föreslagit, införa ifrågavarande bestämmelser i § 11 i reglementariska föreskrifter. Emellertid lærer det vara påkallat att bibehålla den nuvarande § 11 såsom sista moment i samma paragraf, då de här givna bestämmelserna om gemensam votering naturligt ansluta sig till de föreslagna nya stadgandena; härigenom vinnes jämväl den fördelen, att ändring av paragrafernas numrering och korrigerings av därav beroende hänvisningar bliva överflödiga. Vad slutligen beträffar den i motionerna föreslagna ändringen i första delens sista punkt i nuvarande § 11, avseende att bringa denna i överensstämmelse med bestämmelserna rörande det nya omröstningssättet, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka densamma. Denna punkt synes nämligen, därest den föreslagna omröstningsmetoden genomföres, utan olägenhet kunna utgå, då i detta fall något egentligt behov av densamma icke längre förefinnes.

Då utskottet alltså anser sig böra giva avgjort företräde åt det i motionerna nr 267 och 268 framförda förslaget, får utskottet givetvis avstyrka övriga motioner. Utskottet anser sig emellertid för att ytterligare motivera sitt ställningstagande böra ingå på de i motionerna 265, 266 och 272 framställda förslagen och de skäl, som anförts till stöd för desamma.

Vad beträffar motionen nr 265, enligt vilken öppen omröstning obligatoriskt skulle verkställas medelst namnupprop, vill utskottet framhålla, att detta förslag icke på något sätt utnyttjar de möjligheter till ett mera smi-

digt och praktiskt omröstningsförfarande, som vid övergång från slutet till öppen omröstning inställa sig och som tidigare framställts såsom bidragande motiv till kravet på den öppna omröstningens införande. Den kombination av acklamationsförfarande och upprop, som karakteriserar det nu tillämpade omröstningssystemet, betingas tydligen av omröstningens slutna natur; vid införande av öppen omröstning synes däremot synnerligen angeläget, att man söker tillgodose behovet av snabbhet och effektivitet genom att införa en mellanform mellan acklamationsförfarandet, som enligt sakens natur är ägnat att giva föga säker ledning rörande omröstningsresultatet, och namnuppsprosmetoden, som är avsedd att i detalj upplysa om vederbörande ledamöters ställningstagande och därför endast bör komma till användning, då dylik upplysning verkligen kan anses erforderlig. Genom att, såsom motionären föreslår, skrida till namnupprop i varje fall, då votering begäres, skulle man tydligen åstadkomma onödig tidsutdräkt och på intet sätt tillgodogöra sig de avsevärda fördelar i praktiskt hänseende, som vid en mera ändamålsenlig anordning av den öppna omröstningen utan svårighet och utan eftersättande av några berättigade krav kunna vinnas. Det förtjänar framhållas, att det av motionären föreslagna tillvägagångssättet icke, såvitt bekant, tillämpas i någon lagstiftande församling, utan endast kommit till användning inom mindre korporationer, där kraven på tidsbesparing och praktisk lämplighet givetvis spelat en relativt underordnad roll.

Beträffande detaljerna i motionärens förslag vill utskottet endast konstatera det till synes påtagligt olämpliga däri, att uppgifter rörande de röstades namn och vota skulle införas i det tryckta protokollet, därest 24 timmar efter omröstningen en tiondel av kammarens ledamöter så påyrkade. Å ena sidan synes det i hög grad betänkligt, att man vid omröstningens verkställande skulle sväva i ovisshet om huruvida dylikt införande i det tryckta protokollet skulle komma till stånd och överhuvud att genom en underhandsframställning, som officiellt icke komme till kammarens kännedom, beslut skulle fattas angående den omfattning, i vilken uppgifter rörande ledamöternas ställningstagande skulle föras till det tryckta protokollet. Å andra sidan kan det icke anses rimligt, att rätt att begära vederbörande uppgifters upptagande i det tryckta protokollet tillkommer en viss kvot av kammarens ledamöter, utan att man ens fastställer, på vad sätt denna begäran skall framställas eller om rätt att framställa densamma tillkommer alla kammarens ledamöter eller endast de ledamöter, som deltagit i omröstningen.

Vad angår det i motionen nr 272 förordade voteringsättet, vill utskottet påpeka, att detsamma såsom obligatorisk omröstningsmetod givetvis lider av samma svagheter som det i motionen nr 265 anbefallda systemet. Icke heller kan det, enligt utskottets mening, lämpligen anbefallas såsom ersättning för namnuppsprosmetoden i de fall, då individuell rösträkning skall ske. Särskilt bör betonas, att den här anbefallda metoden icke läm-

nar omedelbar upplysning rörande den röstandes ståndpunkt samt att den torde kunna medföra vissa praktiska svårigheter; särskilt synes man kunna befara, att förväxlingar av de använda personliga röstsedlarna stundom skulle förekomma.

Utskottet får alltså hemställa:

a) att kammaren i anledning av motionen nr 267 och under förutsättning, att det vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen av riksdagen antages och av Konungen gillas, måtte för sin del besluta följande ändrade lydelse av § 11 i *Reglementariska föreskrifter för riksdagen*:

§ 11.

1:o. Skall omröstning enligt riksdagsordningen ske öppet, skola kammarens ledamöter, sedan voteringsproposition efter given varsel upplästs och justerats, intaga sina platser, varefter voteringspropositionen ånyo uppläses. Medan omröstning verkställs, må ingen bliva stående å gången.

2:o. Med undantag för de fall, varom i mom. 3 stadgas, uppmane talmannen därefter först de ledamöter, som vilja rösta för ja-propositionen, att resa sig från sina platser, varefter samma uppmaning riktas till de ledamöter, som vilja rösta för nej-propositionen. Om härvid talmannen finner tvekan kunna råda om omröstningens resultat eller någon av kammarens ledamöter begär rösträkning, verkställs votering medelst namnupprop.

3:o. Omröstning medelst namnupprop skall omedelbart äga rum, därest talmannen före omröstningens början så beslutar samt då omröstning skall ske jämlikt 65 § riksdagsordningen. Om vid den slutliga voteringen i visst ärende sist vid voteringspropositionens godkännande begäran om namnupprop framställs av minst $\frac{1}{10}$ av kammarens ledamöter, skall ock detta voteringsätt omedelbart användas; i detta fall skall jämväl i det tryckta protokollet antecknas, huru varje ledamot röstat.

4:o. Då omröstning medelst namnupprop skall äga rum, böra i vardera kammaren minst två ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet för att över omröstningen föra anteckning. Vid uppropet iakttages, att ledamöterna upppropas i den ordning, vari de innehava plats i samlingssalen, dock att vice talmännen först upppropas. Närvarande ledamot avgiver vid uppropet något

av följande svar: Ja, Nej, Avstår. Omedelbart efter det omröstningen avslutats tillkännagiver talmannen resultatet för kammaren.

5:o. Då i fråga, varom uti 65 § riksdagsordningen förmäles, kamrarna fattat stridiga beslut, och dessa ej på vederbörande utskotts förslag blivit sammanjämkade, åligger det utskottet att uppsätta förslag till voteringspropositioner för den omröstning, som, enligt nämnda §, skall för frågans avgörande i kamrarna äga rum. Sedan sådant förslag blivit godkänt, utsatte talmannen efter överenskommelse dag för omröstning. Vid densamma iakttages, att votering över varje särskild fråga, som blir föremål för omröstning, bör i båda kamrarna samtidigt företagas.

Över var och en sådan omröstning i första kammaren skall protokoll genast därefter uppsättas, justeras och avsändas till andra kammaren, där sammanräkningen av båda kamrarnas ledamöters röster verkställas, varefter utgången av omröstningen ofördröjligen meddelas första kammaren och det utskott, som frågan handlagt.

Sådant ärende skall sättas främst på föredragningslistan för dagen.

b) att kammaren i anledning av motionerna nr 266 och 268 samt under samma förutsättning, som ovan under punkt a) angivits, måtte besluta följande ändring av § 22 1:o i *Arbetsordning för riksdagens andra kammare*:

§ 22.

1:o. Då sluten omröstning till beslut eller val — — — röstsedel avlämnas.

c) att motionen nr 265 icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda,

d) att motionen nr 272 icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.»